

Nominace Akademie SFFH za rok 2013

Nejlepší SF

Paolo Bacigalupi: Prachožrouti (Plus)
Lauren Beukesová: Zoo City (Laser-books)
James S. A. Corey: Leviatan se probouzí (Triton)
Vilma Kadlečková: Mycelium 1: Jantarové oči (Argo)
China Miéville: Kolejmoří (Laser-books)

Nejlepší fantasy a horor

Joe Abercrombie: Rudá země (Polaris)
Ilona Andrews: Magie zabíjí (Fantom Print)
Steven Erikson: Potoky krve (Talpress)
Neil Gaiman: Oceán na konci uličky (Polaris)
Kevin Hearne: Praštěný (Laser-books)

Nejlepší povídka

Tomáš Bandžuch: Andělíčkářka (Legends: Prokleté knihovny)
Jan Kotouč: Velitelské rozhodnutí (XB-1)
Zuska Štožická: Letec do večnosti (Fantázia 2013)
Lenona Štiblaríková: Bratislavská bludička (Mlok 2013)
Františka Vrbenská: Čas řeky (Fantastická 55)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Martin Fajkus
Richard Podaný
Martin Šust

Nejlepší původní čes. nebo slov. kniha

Michael Bronec (ed.): Legends: Prokleté knihovny (Straky na vrbě)
Juraj Červenák: Chřestýš Callahan (Brokilon)
Jan Hlávka & Jana Vybíralová: Mráz a hry: Mráz a hry (Brokilon)
Vilma Kadlečková: Mycelium 1: Jantarové oči (Argo)
František Novotný: Křižník Thor (Klub Julese Vernea)

Nejlepší překlad

Petr Čaha (Oceán na konci uličky)
Kateřina Niklová (Spálená mrazem)
Richard Podaný (Prachožrouti)
Jana Rečková (Leviatan se probouzí)
Milan Žáček (Kolejmoří)

Nejlepší dílo (domácího) výtvarníka

Michal Ivan (Zlato Arkony 2)
Tomáš Kučerovský (Mycelium 1: Jantarové oči)
Milan Malík (Prachožrouti)
Jana Šouřlová & Miroslav Dvořák (Legends: Prokleté knihovny)
Pavel Trávníček (Plnou parou)

Nejlepší internetové médium

FantasyPlanet
Legie
XB-1

pokračování na str. 7

OBSAH

Nominace Akademie SFFH za rok 2013	1	Časem s vědou – březem	14
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	O velkých činech a lidech vědy	14
Anketa o cenzuře	2	Jakoby ve skluzu	15
Hvězdný bulvár	3	Třeštění letitého popularizátora 25	15
Večer Jiřího Dostála (ze společenské kroniky)	5	Zápis z mimořádné Porady ČS Fandomu ze 6. 12. 2013 v Brně na Parconu	16
Plnou parou do krajiny fantastické představivosti	6	Ceny ČS fandomu (nominace)	16
Konečně se dočkal ...	8	Příloha: Motiv iniciace v moderní britské fantasy: komparace Harryho Pottera a Jonathana Strange	
Jen hvězdněte, a duchové příběhnu	10		
Civilizační šok	11		

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Představoval jsem si, jak dostanete Interkom s výsledky prvního kola Akademie ve stejnou chvíli jako Akademici, ale zase to letos nevyšlo :-). No alespoň se některé naše recenze týkají nominovaných prací. A k pravidelným rubrikám se po letech vrátilo pokračování Civilizačního šoku Martina Gilara.

Jarní porada SF klubů již 12. dubna

Naopak doufáme, že se nám i před nadcházející Poradou podaří rozeslat Interkom a přilákat tak do Březové nad Svitavou některé zapomnětlivce, minule se to podařilo. Program porady najdete na nově vytvořeném fóru nebo na stránkách ČS fandomu fandom.cz

Zdeněk Rampas

Anketa o cenzuře

Jako předrevolučního antologistu mě oslovil Ústav pro českou literaturu AV ČR. Většina otázek se však týkala autorů: *Čím jste se cítil nejvíce omezován při psaní a publikování před listopadem 1989?* a oslovila mě snad jen: *Omezuje vaši tvorbu to, čemu se říká „politická korektnost“?*

Nicméně přišlo mi nezdvornilé neodpovědět, takže zde je můj mail:

Pokoušel jsem se napasovat svou zkušenost a své vzpomínky do Vašich otázek, ale nějak se s nimi mímám. Jednak nejsem autor, ale spíš vydavatel a nakladatel. Před rokem 89 navíc více z šedé zóny než z disentu, naše produkce nebyl samizdat v pravém smyslu, naším obsahem jsme plnili tiskoviny určené a povolené k jiným účelům. A navíc jsem se vždy věnoval pouze science fiction.

Například SF fanzin na MFF UK byl veden jako Fakultní informační zpravodaj či jeho příloha. Cenzuru jsme prakticky nepoznali, autocenzura byla tak dokonalou součástí našeho myšlení, že jsme si ji takřka neuvědomovali. Proto náš obsah, pokud vycházel v povolených publikacích, nebylo třeba kontrolovat (a pokud v nepovolených, tak tím spíše). Když jsem vydal svou první „samizdatovou“ publikaci *Lidštější než lidé* opět bylo v tiráži uvedeno nějaké SSM, i když realizace tisku by se dala kvalifikovat jako hospodářská kriminalita. A v předmluvě se hovořilo o boji za mír.

Pokud si vzpomínám, a stále mluvím o době od sedmdesátých let a dál, tak se stát-ní moc formou nějaké cenzury v oboru science fiction projevovala jen velmi skrytě.

V knize *Zájem galaxie* chybí titulní povídka, soudruhům přišla myšlenka, že bitvu na Bílé hoře ovlivnili mimozemšťané (protože přežití jednoho císařského vojáka /René Descarta/ bylo v zájmu galaxie důležitější než nějakých 300 let úpění malého středoevropského etnika), asi příliš neuctívá k jiráskovskému pojetí české historie.

V knize *Experiment pro třetí planetu* nemohl být z politických uveden spoluautor a rovněž v ní chybí jedna povídka, zůstaly po ní jen ilustrace :-)

Vím jen o jediné SF knize, která byla po vytištění zlikvidována, šlo o román Ludmily Freiové: *Odkud přišel Silvest Stin*. Hypotéza o důvodech likvidace knihy je vyslovena na Legie.info.

***

Po roce devadesát jsem se s cenzurou nesetkal. S projevy „politické korektnosti“ jsem se setkal až nedávno v reakcích na vydání románu Jantarové oči. Mimozemská rasa Ōsseánů ovládaná teokratickým režimem byla ztotožněna jednou s Židy, podruhé s Araby, a kniha byla dvěma názorově menšinovými recenzenty vykládána jako projev české xenofobie. To ale nepokládám za cenzuru, ale za doklad uplatňování nezadatelného práva být „užitečným idiotem“. :-)

Nevim, zda Vám tyto řádky k něčemu budou, ale nějak jsem se na víc nezmohl.

Zdeněk Rampas

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 3/2014 (290)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6,
Česká republika

e-mail: zrampas@gmail.com
<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Dalibor Čáp, Martin Gilar,
Filip Gotfrid, František Houdek,
Jana Jůzlová, Milan Krejčí,
Jára Míkovec, Pavel Mikuláščík,
Julie Nováková, Standa Otava,
Zdeněk Rampas, Michaela
Ševčíková, Martin Šust,
Jiřina Vorlová,

Sponzoři tohoto čísla

Jan Haberle
Daniela Kovářová
Jiří Doležal
Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 25. 3. 2014

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze
© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Při pohledu na nominace [Akademie SFFH] nezbyvá než hrdě zvolat, že česká fantastika po *zlatých* letech snad dospěla k létům *zajímavým*.
Martin Šust o původní tvorbě v roce 2013

Proč firmy nezaměstnávají jen ženy, když mají v průměru plat nižší o 24 %?
Twitter

Byla u mě poštovní doručovatelka. Postupně mi nabídla karton marlborek, ruský samopal a thajskou prostitutku. Nic méně balík mi nepřinesla.
Karel Schwarzenberg/Twitter

Vládnoucí třída začátku 19. století si mohla zcela legitimně přisvojit část výsledků práce ostatních tříd. Dnešní přerozdělování může být legitimizováno pouze jako akce přinášející všeobecný prospěch (nebo odvracející všeobecnou pohromu). Proto musí probíhat maskovací akce, během nichž je zlikvidováno několikánásobně víc zdrojů, než kolik je přerozděleno.
Petr Hampel / finmag.cz

...pokud vidím na jedné straně zkušeného rozvědčíka Vladimira Vladimiroviče a na druhé straně politováníhodnou postavu baronky Ashtonové, tak (bez ohledu na to, že kdysi stáli oba na jedné straně, byť, pravda, jen jeden z nich v úloze užitečného idiota západního protijaderného hnutí), nemohu než souhlasit s Janem Zahradilem, že EU je jen papírový tygr.
Matyáš Zrno (o nadějích Ukrajiny)

● **22. ledna** proběhla první letošní schůzka KJV, tentokrát na téma železnice a Jules Verne. Lukáš Doubrava se svým strýcem, drážním odborníkem Jaroslavem Opavou, délkou přednášky překonal i nedávný rekord Fr. Novotného. A jen 40 minut z toho měl na svědomí Leonidův pověstný notebook, tradice je pěkná věc, ale promítat přednášky o Julesi Vernovi na PC, které ho může pamatovat, je pěkné, ale jen dokud alespoň trochu funguje.

● **23. ledna**, měl bych sázet knihu o osudu a díle HHS, ale každou chvíli kouknu na www.kickstarter.com, kde se sbírají peníze na vývoj hry Kingdom Come: Deliverance.

U Kruhu o tom vyprávím Frantovi N. a pak oba okolo šesté vypadneme, aby ve 23.52, tedy ještě před místní půlnocí, Jolana na NYXu ohlásila: Je to tam.

Deset miliónů českých vybráno, a místo za měsíc vybrali herní nadšenci potřebných 300 000 liber za dva dny.

Martin v posledním roce lítal po

všech čertech, snad jen v Austrálii nebyl, dokonce zmeškal i nějaké večírky, ale obchodníci si nebyli jisti, chtěli něco odzkoušeného, co už tu několikrát bylo, nejlépe podle filmu, ale přítom nového. KS bylo takové hráčské referendum. IK hned tak nevyjde, takže dopředu prozradím, že se nakonec vybralo milión a 100 000 liber.

● **27. ledna** RUR, jen ve třech, já, Honza Vaněk, jr. a samozřejmě Filip, nic nevyšlo,

● **30. ledna** místo ke Kruhu pílím na křest knihy *Nic nového pod sluncem* od Jitky Neradové, vydalo nakladatelství Jalna, historické události v kostce, při čekání na vlastní křest jsem po sklence (menší obří číši) dobré páľavy přečetl kapitolku o pozadí případu Jana z Pomuku, asi proto, že byla nejkratší, tak nám ji pak přečetl mladý historik, autorčin žák.

● **31. ledna** upozorňuje Standa Otava: **Aleš Koval, zubař a milovník sci-fi z Ostravy**: Známý moderátor Petr Bohuš se vrací na televizní obrazovky, aby nám ve svém talk show představil zajímavé osobnosti žijící v Moravskoslezském kraji, nebo osobnosti, která k našemu regionu mají určitý vztah. www.polar.cz/archiv/video/talkshow-petra-bohus-31-01-2014-17-26
Strejda Standa

Pragoffest

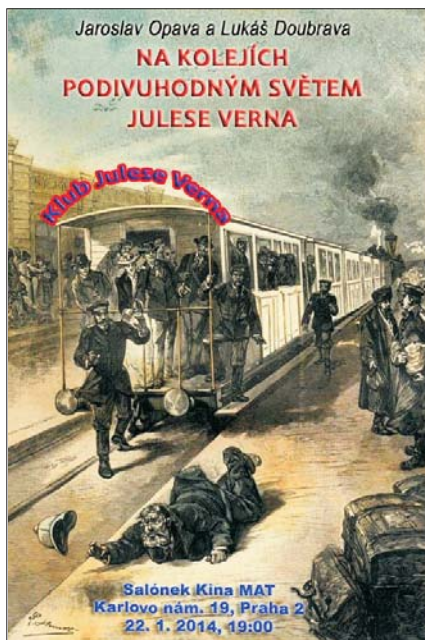
● **1. února** před druhou dorážíme k Modré škole, před ní houf vstupu se domáhajících fanoušků minecraftu a Honza Poláček, který na nás raději čekal venku, protože se celkem oprávněně obával, že bychom se v přeplněné budově nemuseli najít. Naštěstí nás pořadatel hlídající vchod odlišil od adolescentů a pronikl jsme dovnitř.

Hned u prezence jsem narazil na Libuši Čermákovou, která mi vnutila předplatné IK, z ní si berte příklad.

Pak jsem narazil na Jarka Mosteckého a u vedlejšího stolu Vlastu Tomana, Václava Šorela a redaktorku XYZ (Markétu Šlaufovou), která vydala Zlatou knihu komiksů Vlastislava Tomana. Kvůli jeho pořadu jsme dorazili tak brzy. Já se pak zakecal s Vilmou a Honzou Poláčkem, když mi kolem čtvrt na tři zavolala Michaela, abychom přišli na Vlastovo povídání do přízemí. Strhl jsem s sebou jak Vilmu, tak Honzu, takže díky tomu počet posluchačů převážil počet přednášejících (asi o dva), a když pak dorazil ještě Roman Průcha, mohlo nás v místnosti být i deset.

Pořadatelé přiklepli pořadu velkou učebnu s nápisem To nejlepší z... Bohužel se zde kvůli silnoproudým kabelům napájejícím počítačovou Matějskou pouť nedaly zavírat dveře, takže Vlasta Toman a Václav Šorel museli překonávat soustavný hluk z chodby.

Pak byl čas přesunout se do patra do učebny označené jako Knihovna, pořadatelé správně vyhodnotili zájem o besedu na téma beta-čtenářství a co

si z beta-čtení může autor odnést, takže deset židli a dvě lavičky zcela postačilo.

Pořad moderovala Vilma, jako příklad autorky vystoupila Karolína Francová a betačtenářky Sanča Fülle. Vilma citovala zajímavý článek z sosaci.net/test/?q=node/26, (překlad eseje Peg Robinsonové) a konfrontovala jej s vlastní zkušeností.

Někdy v polovině pořadu dorazil Zdeněk Pobuda, ten už si neměl kam sednout, a pak ještě JWP s Klárou Smolíkovou. Děvčatům se naštěstí podařilo uhájit si svůj pořad (snad pomohla i medovina ředěná whisky, kterou se posilovala, velmi dobrý nápad), takže JWP vyrazil hledat další publikum, které by pobavil.

Na závěr Vilma přečetla pár betačtenářských perel, pocházejících hlavně od Sanči, mnohé z nich by samy obstály jako krátké literární útvary či etudy na téma jazyk hrubozrný :-)

Pak jsme zavítali na přednášku Aničky Šochové o úloze Mladého světa v ekologické iniciativě Brontosaurus, ona sama zažívala jako zdravotní sestřička radosti socialismu v zamořeném ovzduší severních Čech, při práci se zdravotně poškozenými dětmi atd.

Pořad Sex s mimozemšťany byl bohužel opět zařazen jako To nejlepší, moderovala jej Karolína Francová, pod jejím vedením jsme se vmáčkli do kouta co nejdál od dveří, ale i tak moderátorka, Vilma a Honza Kovanic docela ochraptěli, když se snažili, abychom něco slyšeli z jimi čtených ukázek. A dělali to dobře, odcházel jsem s rozhodnutím si všechny vzpomenu věci přečíst.

Naši návštěvu jsme stylově zakončili s člověkem, s kterým jsme se setkali jako se skoro prvním, tedy na přednášce Libuše Čermákové o ženském údělu ve světle biblických textů, hlavně o Máří Magdaleně...

● **2. února** na stále zajímavějších stránkách XB1 v rubrice *Osobnosti žánru doporučuji* (Dufková, Pelech, Nečas) se v desátém pokračování přihodila pozoruhodná událost. Protože autory novějších příspěvků obvykle obvykle kouknou, co doporučili jejich předchůdci, dostalo se nám doporučení

třiceti různých knih. Přesto byla jedna doporučena dvakrát, a to právě když Edita Dufková a Tadeáš Pelech doporučili ve stejném kole Resnickovu Kirinyagu. Mám za to, že nejde o pouhou náhodu, ale o další doklad toho, že právě tady Mike Resnick překročil svůj stín.

● **5. února** proběhla v galerii Nora v Gozardově ulici vernisáž výstavy obrazů Jany Šouflové.

Slávek Švachouček, který návštěvu pro kamarády naplánoval, se nakonec pro nemoc nemohl dostavit.

Acce se tak zúčastnila pouze část redakce Světelných roků a jejich kmenový výtvarník Vlád'a Widtman. V galerii a lámárně Nora bylo připraveno hezké prostředí, stůl s občerstvením a hlavně na stěnách mnoho nádherných obra-

zů. Originály obrazů autorka neprodává, protože podle jejich slov jsou obrazy díky použité technice nedostatečně barevně reprodukcí v různých formátech. A tak, než vlastní vernisáž začala, už jsme měli plnou náruč draků. Na úvod zahrála skupina Druga dvě své skladby a potom vernisáž uvedla svým nádherným a velmi citově laděným proslavem spisovatelka Františka Vrbenská. Celý záznam její „ódy“ na autorku je k dispozici v redakci Světelných roků. Po dojemném poděkování Jana Šouflová vložila do programu malé reklamní okénko a upozornila na svou připravovanou knížku *Svitky z Londýnského mostu*, která má letos vyjít. Program dále zpestřila opět skupina Druga se svou další folk-rockovou skladbou. Ke korzování po výstavní síni, diskusím jednotlivých návštěvníků a k celkové atmosféře akce pak vytvářela hudební doprovod Romana Sulčíková na akordeon. Takže kromě draků jsme si odnesli i CD Srdce pro Mamuta.

Na vernisáži bylo možné se setkat mimo spousty neznámých lidí i s Vilmou Kadlečkovou, Honzou Pavlíkem s manželkou nebo Leonardem Medkem.

Starknest

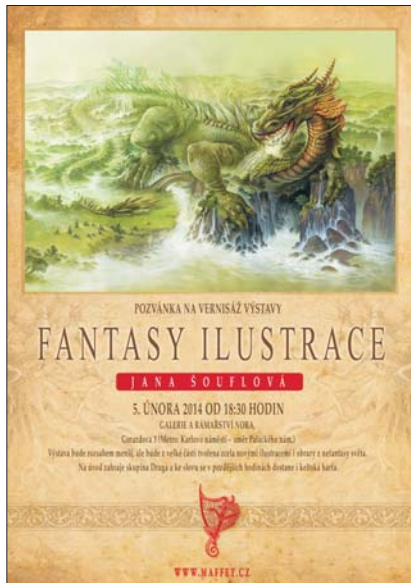
● **6. února** jsem ke Kruhu donesl Frantovi Novotnému knihu Průvodce Protektorátní Prahou, následně se rozpoutala tradiční diskuse na téma jak by probíhala druhá světová válka, kdyby Hitler nenapadl Sovětský svaz. (A ani Stalin Německo.) Dohodli jsme se, že by byla delší, zřejmě by padla Velká Británie, ale že by skončila se stejným výsledkem. Pokud by Říše ohrožovala USA dostatečně, aby je donutila k válce, pak by byla zničena, ovšem s daleko většími ztrátami (hlavně na německé straně). USA jako demokratický stát nemohly po zkušenostech první světové války hnát své voliče a daňové poplatníky masově na frontu, takže by válka probíhala hlavně ve vzduchu a pak by přešla v atomové bombardování.

● **10. února** kvačím do RUR, trochu jsem se pozdíil instalaci tiskárny u Vládi Mátle, a tak jsem ještě v metru na Floře potkal Honzu Macháčka, který mě varoval, že Filip podlehl chřipce a dnes se nekonáme. Filip mi později zavolal, že mu bylo tak zle, že zapomněl rozestat varování.

● **11. února** se v dejvické Potrefené huše scházíme s Milanem a Evou Fibigerovými a s Petrem Svoreným a podstatnou částí jeho rodiny, Dagmar Heřtovou a syny Honzou a Petrem. Dověkl jsem jim ukázat knihy Kmeny 0, jejíž věhlas do Spojeného království ještě nepronikl, a Protektorátní Prahu.

Vedle toho jsme se dohodli, že bych se pokusil zorganizovat vydání Cynických fantazií jako e-knihy.

● **12. února** jsem nějak nemohl dospát, a tak jsem se po páté ráno vrhl na dokončení prvního letošního Interkomu. V době, kdy obvykle vstávám, jsem měl hotovo víc práce, než jindy za celý den. Asi to bude jeden z těch tajných

receptů na úspěch, jít spát ve tři mi nikdy nezvýšilo produktivitu tolik jako vstát v pět ráno.

Ivan Adamovič pro svou Kroniku české sci-fi kompletuje bibliografii vydaných knih. Na Nyxu se podivil, kolik toho vyšlo za posledních let v poměru k předchozímu století a hned se našel kulíšek, který začal opakovat slogan JWP, že prožíváme Zlatý věk fantastiky. Nechtěl jsem se hádat, ale řekl bych, že něco podobného si jistě myslí i kvasinky v šampaňském, když nadšeně mění cukr na alkohol, a pak když se přiblíží 13 procentům, tak zaklepeu bičičky. :) Zkrátka si stále myslím, že když bude bez výběru vycházet každá česká ptákovina, časem si čtenáře unavíme a najdou si místo fantastiky nějakou obdobu severské detektivky.

● **16. února** jsem rozeslal formuláře prvního kola Akademie SFFH, měsíc jsem dělal Orientační seznam, bez pomoci Wojty Běhounka, který každým dnem očekával rozšíření rodiny, to bylo docela namáhavé a v seznamu je na první pohled víc chyb, ale spíš jsou jen viditelnější :-)

● **20. února** ke Kruhu nedorazil Franta Novotný, ale zato se ukázala Jolana a zachránila mě před nekonečnými cestovatelskými historikami, kterými Vlado Říša oblažoval Lucii Lukačovičovou s přítelkyní.

● **24. února** v RUR jsme už s Filipem málem zavřeli, já tam ostatně prudil od pěti, když dorazili Honzové Vaněk jr. a Macháček. Po čase se Filip s Honzou M. dostali k politickým tématům, tak jsem je upozornil, že nejsou jedinými a posledními uživateli termínů třídní boj a vykořisťování. Velice zajímavě s nimi operuje Petr Hampl, a doporučil jsem jim: finmag.penize.cz/ekonomika/266883-proc-metternich-prinesl-rozkvet-a-%20merkelova-prinasi-zbidaceni-i-kdo-tady-vlastne-vladne

● **26. února** je tu další veřejná schůzka Klubu Julese Vernea, na povídání Leonika Křížka o bojích, rvačkách, soubojích a duelech v díle Julese Vernea bylo plno, přestože Franta Novotný a Michaela nedorazili, protože choroba. Zato se po letech objevil Keplík. Leonid připomenul násilné střety ve verneovkách, vysvětlil, které z nich byly opravdové duely, a žertovně vypíchl chyby a nerealistické dění.

Příště, cca za měsíc, bude Františka Vrbenská, svůj program nazvala „Knihy v časech Julese Vernea: co a jak se četlo u nás i ve světě“.

● **27. února** protože jsem IK rozdál již včera, vynechal jsem Kruh. Místo toho si čtu rozhovor Martina Klímy s nějakým rozverným internetovým žurnalistou; v jak jen paralelních světech mohou žít lidé zabývající se stejnou věcí.

Budeme moci jezdit ve hře na koni a nabodávat pěšáky jako jednohubky?

Plánujeme implementovat jízdu na koni i boj na něm.

Dostávám informaci ze Světa knihy, že můžeme využít další čas po Akademii na besedu s nominovanými a vítězi. Bohužel se trochu překrývá s

hlavním programem. Akademie SFFH běží paralelně ve dvou liniích, úplná Sodoma a Gomora nebo výstižněji Festival Fantasia :-)

● **28. února** se u Kruhu scházíme s Frantou Novotným, příští týden bude v Brně mezi tamními jachtaři, kteří mu zorganizovali oslavu jeho jubilea. Vypadá to, že Valhala vyjde až po tom velkém dni, takže ani nemáme žádný pořádný dárek. Tak jsme si aspoň popřáli, máme ty narozeniny tři dny od sebe.

Zdeněk Rampas

Večer Jiřího Dostála (ze společenské kroniky)

● **(1. březen)** Někteří ze čtenářů Interkomu možná zaregistrovali počátkem devadesátých let práce a existenci regionálního karlovarského sci-fi autora Jiřího Dostála. Jiří vydával též fanziny a organizoval několik let sci-fi klub. Jeho hlavním dílem je novela „Garik“, která se nezištnou péčí členů tehdejšího pražského klubu Spektra dočkala i regulérního vydání (nejen ručního kopírování samotným autorem za pomoci tuže a kopírovacích blán).

V máchovském věku dvaceti šesti let Jiří Dostál v r. 1999 zemřel. Nyní, po patnácti letech od jeho smrti, uspořádal Vladimír Kalný s podporou karlovarské krajské knihovny vzpomínkový večer na Jiřího Dostála. Nepočítal jsem účastníky, ale první březnový večer se v knihovně sešlo dobrých čtyřicet lidí a vytvořilo výbornou kulisu nevšednímu zážitku: pan Kalný zajistil čtení z Jiřího prací úžasnými herečkami a částečně se přednesu ujal i sám. Z dalekého Kladna dorazil Michal Špaček, aby přečetl zdravotci Pavla Housera a též aby vedl báječný garikovský znalostní kvíz.

Neskromně podotýkám, že jsem si onu sobotu já sám užil svých patnáct minut slávy, když jsem napřed vyhrál v garikovském kvízu a potom jsem měl čest přečíst veřejně poslední práce Jiřího Dostála: trojici povídek, které napsal v týdnu před svou smrtí a které nebyly zatím publikovány. Měl jsem dojem, že diváci se chechtali snad za každou druhou větou.

Celý den jsem musel myslet na to, že Jiří Dostál byl člověk se spoustou chyb. Možná měl dokonce ještě více chyb, než máme

my, jeho spolužáci a kamarádi. Jenže! Komu jinému z nás někdo patnáct let po naší smrti uspořádá večírek? A proč by to dělal? Co po nás zbude, nad čím by se lidé sešli a pobavili se? Kdo si na nás patnáct let po smrti vůbec vzpomene? Proč by měl?

Večer Jiřího Dostála měl dle mého názoru vynikající úroveň a jen tak na něj nezapomenu. Jestli má život na menším městě a jeho kultura nějakou svébytnou kvalitu, tak toto setkání ji pro mě naplno reprezentuje. Památku J. D. jsme si připomněli myslím důstojně.

Pozn.: Některé shromážděné historické materiály (nahrávky, videa, fotky) k autorovi jsou k dispozici na Facebooku na stránce „Večer Jiřího Dostála“.

Jaroslav Mikovec

Plnou parou do krajiny fantastické představivosti

Napjatě očekávaná retrofuturistická antologie editora Martina Šusta se právě plnou parou přirtila na pulty a webové stránky knihkupectví. Steampunk u nás získává čím dál větší popularitu a vychází zde stále více zahraničních i domácích prací tohoto subžánru. Jak se od nich *Plnou parou* liší, co nabízí navíc a jak zapadá do klasického pojetí steampunku? Zastoupen je jak typický steampunk, tak i díla, pro která se hodí daleko lépe editorem preferovaný pojem retrofuturismus. Vyskytují se v ní viktoriánská Anglie, Amerika, smyšlené světy i cizí planety a především celá plejáda zajímavých postav.

Úvodní povídka *Doktor Lash vzpomíná* Jeffreyho Forda je jednohubkou založenou především na napínavé atmosféře a zajímavém nápadu nemoci infekční v prostředí tepla a vlhka – tedy vsúdypřítomné páře. V jistém okamžiku mne v souvislosti s jednou z nemocí způsobovaných vizí napadla pointa, k níž by povídka mohla směřovat, a trochu mne závěrem zklamalo, že tuto možnost Ford nevyužil. Tím by ale z lehce snového příběhu se silnou atmosférou učinil vypointovanou detektivku – tedy úplně jiné dílo. A to by mohla být i škoda, protože *Doktor Lash* se takový, jaký je, velmi povedl. Snad se v českém vydání objeví i další Fordovy povídky; především jeho *Zmrzlínová říše z Trochu divných kusů* je pro mne i po dlouhé době nezapomenutelná. To se o *Doktoru Lashovi* sice říci nedá, i tak mne ale rozhodně potěšil.

Mimova mumie od u nás dosud nepublikovaného Marka Hoddera je vtipnou variací na viktoriánskou detektivku. Baker Street je tradiční adresou londýnských soukromých detektivů včetně Macallistera Fogga, vyšetřovatele a zároveň podivínského vynálezce, který je zároveň poctou a parodií šíleným vědcům i výstředním detektivům. Příjemně šílená je i zápletko – a výsledkem je povedená, jednoduše zábavná povídka. Snad se u nás dočkáme i dalších prací z Hodderova pera (připravován k českému vydání je zatím jeho vřele přijatý román *The Strange Affair of Spring Heeled Jack*).

Na vážnější notu se čtenář dostane hned v další povídce, *Hanoverově opravě* (Jeff VanderMeer). Příběh stojí zejména na velmi dobře prokreslených postavách a jejich dilematech a emocích; ač prakticky nedějová, patří díky tomu *Hanoverova oprava* mezi nejnapínavější kousky antologie. VanderMeer si vystačí s málem a dokáže na minimálním prostoru, s pár postavami a jednoduchou zápletkou vystavět silnější a hlubší příběh než většina dalších autorů.

Láska vchází do Hlubiny od Tobiase Buckella je příběhem odehrávajícím se v netypickém prostředí jednoho z mnoha městských států ležících v průvrách na zvláštním světě, spojených povrchovou železnicí a pečlivě střežících své zvyky a brá-

nících se myšlenkové kontaminaci různě silnými prostředky. Steampunk, nebo v tomto případě spíše analogpunk, potkává dystopii, kolem se prosmyknou utopie, romance a dobrodružný román a ze směsi vzniká další velmi pěkná, byť dlouhodobě možná ne příliš zapamatovatelná povídka.

Opět do viktoriánské doby nás vrátí *Harry a Marlowe a talisman kultu Egil* od Carrie Vaughnové. S úvodní prací jejího volného cyklu, *Setkáním Harry a Marlowa se zakladatelem éterijské revoluce*, jsme se mohli seznámit v listopadovém čísle XB-1. Povídka v antologii mi připadala výrazně lepší než

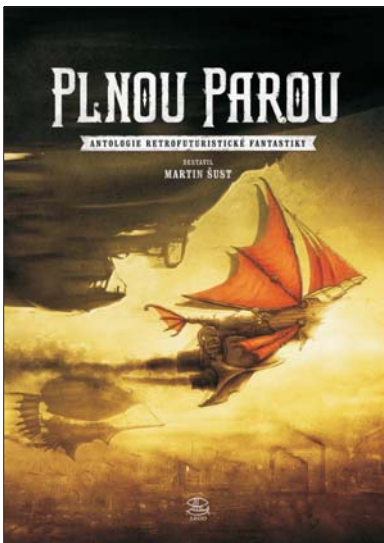
v časopisu – napínavější, zábavnější, lépe držící pohromadě a již s více do hloubky vykreslenými postavami. Jde o nekomplikovaný, ale rozhodně podařený dobrodružný příběh v duchu klasického steampunku, ozvláštňený mimozemskou (ale pro účely příběhu dostatečně steampunkovou) technologií.

Jak Špunti bezděky zachránili svět od Jaye Lakea čtenáře zavede do originálního světa Roury mezi dětský gang, který natrefí na zajímavou a potenciálně nebezpečnou technologii. Musím přiznat, že ač na povídce neshledávám absolutně nic špatného a vylíčení prostředí i postav bylo výborné, sedla mi z celé antologie právě svým zasazením a hrdiny nejméně. Jejich zpracování musím jednoznačně pochválit, jejich obsah mne naopak zaujal méně.

Vzhledem k rozmanitosti povídek ve sborníku pravděpodobně každý čtenář najde jednu, které nebude moci nic faktického vytknout, ale jež ho přemalo zaujme. Nepochybuji o tom, že jinému čtenáři by se *Špunti* mohli líbit i nejvíce z celé antologie.

Elementálové lana R. MacLeoda nás vrátí do Anglie na přelomu 19. a 20. století, do světa stárnoucích klubových povalečů a do myslí jednoho z nich. Jeho očima pozorujeme osud výzkumu jeho geniálního přítele. Pojetí moderních výdobytků typu elektřiny jako dalších verzí elementálních přírodních sil mi trochu připomnělo povídky Elizabeth Bearové z cyklu *New Amsterdam*. MacLeod je poetičtější, méně akční a vynalézavější. Především díky oběma hlavním postavám se povídka opravdu povedla.

Na do té doby nejlepší kousek sbírky hned po rozečtení aspirovalo *Zepelinové město* autorské dvojice Michaela Swanwicka a Eileen Gunnové. Svěží, originální, zábavná i promyšlená povídka se však zhruba v polovině zlomila v poněkud úspěchanou, předčasně ukončenou a nedovysvětlenou. Je to škoda, stačilo by pár stránek navíc a *Zepelinové město* by bylo skutečně výjimečným kouskem. Takto je *jen* velmi dobrou dobrodružnou povídkou s vtipným a svérázným pojetím retrofuturismu; navzdory ukvapenější druhé polovině rozhodně potěší, zaujme a pobaví a je jednou z nejzajímavějších povídek antologie.

Edisonův Frankenstein od Chrise Robersona líčí svět, kde díky objevu nového prvku pára zcela vytlačila elektřinu jako drahou, složitou a nepotřebnou. Jde o příběh dělájící čest příznačnému fantastickému *něco je jinak*, neboť Roberson skutečně změnil jen jediný prvek světa a pak si hrál s tím, jak se historie následně odštěpí od naší a co to bude znamenat pro společnost. Povídka mě rychle vtáhla jak pěkně vystihnutým světem, tak zasazením na Světovou výstavu 1893 a postavou hlavního hrdiny; typického steampunkového anglického gentlemana nečekejte, naopak se dočkáte nezvyklého a svěžího pohledu alžírského průvodce na dobový západní svět. Mrzelo mě jen to, jak rychle povídka skončila; stojí tak na nápadu a atmosféře, ale už ne na ději nebo pointě, ač mi připadala jako materiál vhodný i na román.

Oproti tomu **Stříbrný okraj** Tima Pratta je postaven na látce ideální pro povídku. Námět je originální a poetický; zajímavému, ale už nijak výjimečnému a nekomplikovanému příběhu rozsah krátké práce vyhovuje dokonale. Zajímalo by mne, jak si Pratt (jehož povídky se u nás dříve objevily v *TDK 2 a 3*), je muž očividně forma krátké povídky vyhovuje, poradil s příběhy o větším rozsahu. Na kontě má už větší množství románů; *Stříbrný okraj* mne tedy jen pobízí to zjistit.

Hrdinou a vypravěčem **Arbeitskraftu** od Nicka Mamatase je Bedřich Engels. Jde o vtipný nápad, byť tím autor zároveň riskuje, že zachováním Engelsovy rétoriky bude občas čtenáře mírně nudit. Mamatas nicméně udržel reformní úvahy a agitaci na přesné hranici vykreslení postavy a bezproblémové únosnosti. Na *Arbeitskraftu* mne velmi potěšila reflexe doby a jemné odkazy na počátky steampunku jako samostatně rozeznávaného subžánru.

Závěrečná povídka **Osm mil** od Seana McMullena zůstává v 19. století, ale opět je tu *něco jinak*. Námět svým způsobem skládá poctu Doylovi i Burroughsovi – máme tu pro nás nereálnou, ale vážnou vědu, anglické aristokraty i dobrodružství. Svými důsledky velkolepý příběh vzduchoplavce najatého na velmi zvláštní úkol byl příjemným zakončením sborníku.

Celkově je *Plnou parou* povedená antologie plná rozmanitých, zajímavých a často i poměrně originálních povídek, která potěší jak fanoušky steampunku, tak čtenáře, kteří se s tímto subžánrem ještě nesetkali nebo jej nemají právě v lásce; termín *retrofuturismus* odpovídá pojetí antologie skutečně lépe než užší *steampunk*. Některé povídky zaměřily tímto směrem po opravdu nezvyklé, svérázné cesty – ale žádná není natolik *jiná*, aby oslovila jen menšinu čtenářů. Na jednu stranu je to trochu škoda – po *Trochu divných kusech* mi *Plnou parou* připadala navzdory nadílce skvělých nápadů stále dost při zemi. Na stranu druhou jde o antologii, která osloví – a především potěší – velmi široký okruh čtenářů a může připravit půdu pro samostatné práce autorů zahrnutých povídek i pro budoucí sborníky.

Lákavý je v tomto případě nejen obsah, ale i provedení. Obálka Pavla Trávníčka je skutečně luxusní a evokuje užasnou steampunkovou atmosféru. Uvnitř mne zase potěšily ozdobné

Nominace Akademie SFFH (pokr. ze strany 1)

Nadějný nováček / počín roku / zvláštní cena

Jan Hlávka a Jana Vybíralová za založení v rámci české space opery výjimečného románového cyklu Algor.

Martin Králik za založení nakladatelství Rogerbooks, v němž poskytuje šanci začínajícím slovenským i českým autorům.

Kristina Nowakowska a redakce Pevnosti za záchranu časopisu Pevnost.

Nakladatelství FANTOM Print za nové vydání fantasy ságy Kolo času.

Nakladatelství XYZ za Zlatou knihu komiksů Vlastislava Tomana.

Nejlepší nakladatelství

Argo

Brokilon

Fantom Print

Laser-books

Triton

Nejlepší povídková kniha

Michael Bronec (ed.): *Legendy: Prokleté knihovny* (Straky na vrbě)

Juraj Červenák: *Chřestýš Callahan* (Brokilon)

Steven Erikson: *Potoky krve* (Talpress)

Martin Šust (ed.): *Plnou parou* (Argo)

Connie Willisová: *Vnitřní záležitosti* (Triton)

Jana Jůzlová & Zdeněk Rampas

Akademické statistiky prvního kola

● Celkem v prvním kole hlasovalo 48 Akademiků, z toho 35 v Odborné sekci.

● Celkem bylo ve všech kategoriích odevzdáno 1574 hlasů, které se rozdělily mezi 483 subjektů.

● Největší rozptýl byl podle očekávání v Povídkové kategorii, kde se o 158 hlasů dělilo 74 prací.

● Nejvíce jasno měli Akademici naopak v kategorii Původní české a slovenské tvorby, kde si 199 hlasů rozdělilo přesně 40 knih.

● U Povídek byl odstup mezi první a poslední nominovanou jeden hlas, u Nejlepší SF deset hlasů. **ZR**

.....
grafické prvky nadesignované tak, že působí jako vytištěné na tiskařském lisu v 19. století se všemi s tím spojenými okouzlujícími nedokonalostmi; to mi přišlo jako vtipný a originální nápad, který dodává *Plnou parou* další kousek *paropunkového* kouzla. Snad se tedy brzy dočkáme dalších takových antologií – dobře vybraných zajímavých povídek a podobně pěkně ztvárněných knih není nikdy dost!

Julie Nováková

Martin Šust (ed.) *Plnou parou: Antologie retrofuturistické fantastiky, vázaná, obálka Pavel Trávníček, překlad kolektivů překladatelů, 264 stran, 279 Kč / 189 Kč (e-kniha)*

KONEČNĚ SE DOČKAL ...

Časopis *ABC*, ať už postaru s přídomkem *mladých techniků a přírodovědců* anebo ponovu jako *časopis generace 21. století*, není mezi scifisty neznámým pojmem. Vychází nepřetržitě téměř šedesát let a z jeho stránek čerpalo vědomosti i zábavu několik generací čtenářů. Mimo jiné již od prvních ročníků z konce 50. let přinášel – nejprve – měsíčník vědeckofantastickou tematiku, jak se dříve slušelo říkat. Stěžejním protagonistou i autorem tohoto žánru v časopise byl jeho šéfredaktor Vlastislav Toman, který psal nejen povídky, ale prosadil pomocí scénářů vědeckou fantastiku i do kreslených seriálů. Na sklonku minulého roku se objevila **Zlatá kniha komiksů Vlastislava Tomana**, která obsahuje, jak už název vypovídá, známé i téměř neznámé komiksy, k nimž napsal Toman libreto, i když ne všechny pocházejí z časopisecké banky ABC.

Zlatá kniha komiksů Vlastislava Tomana (2013) navazuje titulem i grafickou úpravou na předcházející publikaci nakladatelství XYZ (Albatros Media a. s.) *Zlatá kniha komiksů – Václav Šorel* (2011). Rozměrově je totožná s Velkými knihami komiksů ABC, což je přinejmenším sympatické a mnohému čtenáři vstřícné při řazení do knihovny.

Po prvním prolístování knížky zapůsobí dva téměř protichůdné faktory. Výrazná a sice nevkusně barvotisková obálka, která sice pokračuje kvalitní polygrafií, ale uvnitř je bohužel nízkogramážový křídový papír na jehož listech tím pádem prosvítá tisk z druhé strany. Nejmarkantnější je to vidět na textové části anebo listech potištěných jen z jedné strany, u komiksových stran je prosvít zanedbatelný. Tenký papír nesporně jednu velkou výhodu má, a tou je výsledná tloušťka knížky. Jen pro srovnání – počtem stran totožná Velká kniha komiksů ABC 1 je o šest milimetrů silnější.

Zlatá kniha komiksů obsahuje ze dvou třetin tematiku cyklu *Žlutá planeta*. Nejedná se jen o soubor šesti kreslených seriálů (*Příhody Malého boha*, *Příchod bohů*, *Kruanova dobrodružství*, *Kruanova cesta*, *Kruan a bohyně*, *Kruan a služebníci Zla*), ale i o dvě původní Tomanovy povídky *To a Příchod bohů*, které vyšly v měsíčníku *Pionýr* (č.4,5/1963, č.5, 6/1963-64) s ilustracemi Zdeňka Buriana. O něco později byly obě vřazeny do Tomanovy sbírky *Příchod bohů* (SNDK 1966), která byla podle druhé z nich pojmenována.

V úvodním slově prohlašuje V. Toman: „*Právě celá šestidílná série o Malém bohovi a Kruanovi vychází poprvé společně v této knize!*“ Jako by pomýl, že cyklus je tvořen ne šesti, ale sedmi seriály. Tím, který byl záměrně vynechán, je *Kruan a pozemšťané* (ABC 1998-99), protože autor scénář za deset let přepracoval a přejmenoval podle čtrnácté části původního seriálu na *Kruan a služebníci Zla*. Proč se tak stalo? Nabízí se vy-

světlení, že důvodem byla slabá úroveň výtvarného zpracování tehdy mladého výtvarníka Filipa Škody (v poslední době kreslí karikaturní stripy, se kterými se albově prosadil v Belgii¹). Vlastislav Toman k tomu podotýká (str. 120): „*V redakci ABC návrh přijali pro rok 1988, avšak trvali na konkursu pro ilustrátora. Tím se stal tehdy mladý a nadějný Filip Škoda, který realizaci pojal velice netradičně. Vyšlo jen 18 pokračování – pak bylo vydávání z rozhodnutí redakce zastaveno.*“ Asi si v redakci uvědomili, že výtvarný projev mladého kreslíře není opravdu adekvátní, a raději otiskování seriálu ukončili.

Díky oběma otisknutým povídkám se čtenářům dostává do rukou původní předloha, a tak si je mohou s komiksy vzájemně porovnat. Jejich obsah posloužil jen jako výchozí syžet k ději, který Toman v Malém bohovi obohatil o další dějové prvky a linie (žena-hrdinka, čtyřruční opoidní ušatcí, nepřátelský kmen, vizuální vstupy bohů s radami). Náplň této povídky vystačila na devět pokračování *Příhod Malého boha* z celkových čtyřiaadvaceti. V druhém seriálu začíná děj tam, kde povídka skončila, tedy příchodem bohů. Žlutá planeta s kmenem Gron-c-chů, náčelníkem Ru, ženou Kan a jejich synem Kruanem, Malým bohem i samotnými bohy-lidmi z planety Země se tak stala dějištěm příhod, které držely v napětí mnohé generace čtenářů ABC a vyzývaly si další pokračování.

Na Kobíkových kresbách je vidět, že na vrcholu tvůrčích sil byl právě v letech, kdy vznikala základní trilogie *Žluté planety* (1973-76). U následných dvou seriálů *Kruanova cesta* (1988-89) a zejména *Kruan a bohyně* (1995-97) je už patrná Kobíkova únava až vyčerpání. Nejistá linka, zjednodušený styl, hodně polocelků a málo polodetailů i detailů. Ostatně, jeho zdravotní problémy, při nichž kreslil poslední seriál, přiznává i V. T. (str.120). Nic to ovšem nemění na faktu, že František Kobík vtisknul tomuto cyklu vizuální podobu a zasloužil se měrou nemalou o jeho zařazení mezi domácí kultovní komiksy.

Zcela jinak vyznívá vizuální pojetí komiksu *Kruan a služebníci Zla* (2009-10), kdy jej kreslil Michal Kocián kresebně přenesl do 21. století. Nestejná políčka, vzájemné přesahy, atmosféra či situace podchycené barvou, výrazné onomatopoeie, dynamický styl kresby patří sice v zahraničí ke komiksovým standardům, ale na české scéně jsou i ještě dnes ojedinělé. Tento poslední příběh prozatím uzavírá Tomanovo retro sci-fi ze *Žluté planety*. Samotný autor se případnému komiksovému pokračování nebrání, jak například avizoval v rozhovoru pro web časopisu XB-1 (11.7.2013). Příznivci Kruanových dobrodružství se taky mohou těšit na filmové zpracování, které by mělo být hotovo už letos. „*Kdyby to tak vyšlo, byl by to báječný dárek k mým 85. narozeninám!*“ říká tamtéž V. Toman.

Šedesát pět stránek knížky patří mýtu Ztraceného světa,

1 <http://www.komiksarium.cz/index.php/2010/02/dalsi-cesky-prulom-do-frankofonniho-komiksu/>
<http://www.komiksarium.cz/index.php/2010/11/ze-skody-vyrosti-zkuseny-tvurce-doktor-babilla-to-potvrzuje/#more-7190>

kteřý prvně literárně zpracoval skotský prozaik Artur Conan Doyle, jinak taktéž otec Sherlocka Holmese. Seriál **Výprava do Ztraceného světa** (1969-70) je komiksovou adaptací jeho románu, kde Vlastislav Toman rozšířil skupinu hlavních protagonistů o Jessii, dceru profesora Challengeera. Kreslení se ujal Jiří Veškrna, který o rok předtím v ABC tvořil *Dobrodružství Johna Cartera*. K tématice přeživších pravěkých tvorů na stolových horách Jižní Ameriky se vrátil Toman o několik let později, ale už se svým námětem. **Druhá výprava** (1979-80) navazovala volně na předchozí výpravu. Profesor Challenger a spol. musí bránit tento unikátní biotop před hrozbou turismu, přesto dochází k jeho zničení aktivací bahenní sopky. Kresby Františka Kobíka jsou výborné a patří do jeho vrcholného období. Námětově za tímto dílem zůstává **Třetí výprava**, která se sice podle Tomanových slov rodila už jako komiksový scénář, ale nakonec byla upravena jako povídka (Pevnost č.9/2007). Obě verze pak obsahovala knížka **Třetí výprava** (Triton 2008). Jejich převedení do komiksu J. Petráčkem je ale celkem zbytečné, protože je příběhově chudá a plochá. Téměř nic se tam neděje a většinou jde o přežvýkání starých faktů. Tady vidím na Tomanově straně promarněnou šanci uchopit příběh třetí výpravy epičtěji a nápaditěji. Vždyť tajemné kouzlo Kurupiry v amazonské džungli trvá a stolových hor, kde by se pravěký život mohl uchovat, je v Guayanské vysočině taky dost. Na Petráčkově standardně dobré kresbě je vidět, že bohužel odbývá pozadí a taky zvolil zcela nevhodný typ písma pro onomatopoeie. Diskutabilním se jeví vložení některých fragmentů fotografií (kamera, fotoaparát), kreseb (hlava kašpárka) a ústřížků (logo Druhé výpravy, hlavy hlavních hrdinů), a nakonec i podoba reportéra, kterému dal Petráček tvář V. Tomana.

Na závěrečných téměř třiceti stranách najde čtenář tři kreslené seriály, které mají ukázat Tomanovu tvorbu pro jiná periodika než ABC. Nejstarší jsou černobílé **Prázdniny s Marťany** adresované dětským čtenářům měsíčníku Teplická revue (1971). Je to jakási reminiscence na ábičkovské Dobrodružství Johna Cartera, okořeněná Čapkovými mloky. Rozsahem nejmenším dílkem je **Šroták** s kresbami Petra W. Willerta (2004), doposud nevydaný, protože byl primárně určen pro zaniklý komiksový fanzin Bedeman. Posledním je **Planeta Xindlu** (2012), který psal Toman pro časopis XB-1 a o výtvarnou podobu se postaral Karel Jerie. Za pozornost stojí propojenost se Žlutou planetou prostřednictvím zlosyna z rasy Hor-tidů. Všechny tři komiksy jsou sci-fi, což spolu s ostatními v této knize jen potvrzuje Tomanovu fascinaci a inspiraci tímto žánrem.

Pozitiva. • Redakční práce a koncepce celé knihy vyústila v co možná nejmaximálnější servis informací, týkající se uveřejněných komiksů. • Předmluva i několik průvodních slov Vlastislava Tomana vysvětlují jeho názory na komiks a okolnosti vzniku jednotlivých děl či sérií. • Výborným počinem

jsou také medailony všech kreslířů. To je obzvlášť přínosné, protože mimo F. Kobíka, J. Petráčka a K. Jerieho jsou zbývající tři (J. Veškrna, M. Kocián a P. W. Willert) i v očích komiksové veřejnosti téměř neznámí. • Standardním doplňkem u takového typu publikací jsou autorské seznamy, což je v závěru splněno *Přehledem vydaných komiksů V. Tomana v tištěné a elektronické podobě*.

Negativa. • Neuvedení autora a zdroj ilustrace na straně 9, kde je to Zdeněk Burian (Pionýr č.4/1963), na dvoustraně 24-25, kde je to Jaroslav Lukavský (Příchod bohů, SNDK 1966) a na straně 44, kde je to František Kobík (obálka ABC speciál 85). • V úvodní části každého seriálu chybí jména jejich tvůrců, byť jsou v tiráži i v Přehledu vydaných komiksů V. Tomana (str. 333-335). • V přehledu vydaných komiksů V. Tomana jsou tři kapitoly uvedeny jako *Literatura pro děti*.

Snad nemusím vysvětlovat, že literatura a kreslený seriál (komiks) jsou dvě zcela odlišné kategorie umění a tudíž literatura nezastřešuje kreslený seriál. Jako názvy kapitol zcela postačily jejich podtituly.

Vlastislav Toman je bezesporu silnou i kontroverzní osobností. Na jednu stranu dokázal v pozici šéfredaktora oblíbeného dětského periodika *ABC mladých techniků a přírodovědců* dvaatřicet let kočírovat vydávání tohoto časopisu, aby byl nejen poutavý a zábavný pro čtenáře, ale aby také lehce projel přes výmoly minulé doby a zůstal na cestě, neřku-li neprevrátit se. Aby dojel v pořádku, nejenže musel ony výmoly a překážky doby objet nebo zpomalit, ale musel držet redakční oštěp pevně v ruce. Tady se

objevila i druhá strana mince, vyznačující se jeho schopností vybalancovat hranici ještě možných ústupků a servilnosti. Taktizování v pozici šéfredaktora muselo nutně provázet i taktizování ve výběru vlastních scénářů vhodných pro „své“ ábičko. Proto některé jeho práce lze přiřadit k tomu lepšímu, co tady vzniklo, a jiné lze oceňovat jako ústupky době. Tento výbor Tomanových komiksů patří bezesporu k první skupině a je atraktivní pro fanoušky sci-fi hlavně díky soubornému vydání série *Žluté planety* (vyjma Škodou kreslený seriál **Kruan a pozemšťané**).

Vlastislav Toman je i přes svůj vysoký věk neustále činorodý, za což mu patří přinejmenším obdiv. Dokazuje to nejen svou tvorbou, ale i svým přístupem k novým elektronickým médiím, jimž vychází vstříc a využívá je tak k popularizaci svého díla i přiblížení se mladé čtenářské generaci. Navíc se teď jako komiksový scenárista konečně dočkal i reprezentativní publikace. Závěrem nutno podotknout, že se nakladatelství XYZ podařilo vydat knihu k malému jubileu, a to k 40. výročí zrodu komiksu *Příhody Malého boha* na stránkách ABC, tedy i cyklu *Žlutá planeta*.

Milan Krejčí

(pozn. autora – text je mírně změněnou verzí článku, který byl uveřejněn na webových stránkách Komiksária dne 20. 1. 2014)

Jen hvízdnete, a duchové příběhnou

Nakladatelství Plus začalo konečně českým čtenářům hororou splácet jeden velký dluh, kterým jsou sebrané povídky Montagueho Rhodese Jamese. Hádám, že jen málokdo z nás, kteří jsme o tohoto autora „zakopli“ ve výběrech Otevřené oči a Výstraha zvědavcům, neočekával netrpělivě podobný počin, jehož první svazek nese název Příběhy sběratele starožitností.

Fanoušci dobové literatury dobře vědí, do jaké řeky vstupují, nicméně myslím si, že by bylo vhodné a vděčné uvést tři důvody, proč by dílo MRJ nemělo uniknout pozornosti ani těm čtenářům, kteří sto let staré texty považují za stejné mrtvé jako jejich autory.

Za prvé: stručnost. Mnozí současní tvůrci by se mohli od Jamese učit úderností. Toto je příběh, který vyprávím, toto do něj patří, o tomto je naopak zbytečné se zmiňovat; vstupuje občas autor sám do povídek v podobě autocenzora. Úsporné, místy až lakonické popisy jednak nezdržují děj samotný, a druhak začasťe umocňují jeho děsivost – duch se občas objeví na scéně nečekaně až náhle, bafne na vás takřka filmovým způsobem a vzápětí zmizí, neboť historku je třeba dovyprávět. Ani v případech, kdy se blíží k „povrchu“ postupně, aby se nakonec zjevil „s odpudivým svjíváním vosy vylézající ze shnilého jablka“, se se svým zjevením nepáře, udeří a zmizí.

Za druhé: pestrost. Montague je věren svému krédu, že na duchařské povídce se toho mnoho ozvláštňit nedá, a tudíž je zapotřebí volit co nejpestřejší prostředí (a strašidlo). Co se míst děje týče, tak byt' poněkud spoután dobou vnucující autorům svatostánky nepoměrně častěji, než jak je tomu dnes, nabízí i jiné lokality, jako je soudní síň, škola, obraz či dokonce pimprlové divadlo. Neméně mnohotvaré jsou příběhy samy, a tradiční zápletky viny a trestu je v nich v menšině. Autor nebývá moderně předvádí, že návštěvy ducha se vám může dostat i z nejnevinnějších příčin, a ne pouze jako odplaty za zahrávání si s něčím, s čím byste neměli. Stačí věnovat se s těmi nejlepšími úmysly nějakému zkoumání či pátrání, zdědit nemovitost nebo jen naštvat nesprávného člověka – a najednou bojujete o své duševní zdraví (minimálně) s nadpřirozenem.

Ještě mnohem silnější je pak Jamesova fantazie v oblasti paranormálních (z)jevů. Jakkoliv lze všechny povídky shrnout pod označení duchařské, jen u části se dočkáte ducha v tom nejtýpčtějším slova smyslu – ale i tehdy stojí za to; například zjevení z povídky Traktát Midot považuji za jedno z nejozdpudivějších, jaké jsem na svých toulkách hororovou literaturou potkal. Nabídka je ovšem pestrá a sahá od „pouhého“ hlasu přes nehmotné a neviditelné duchy až po bubáky nejrůznějších tvarů a podob.

Za třetí: ničivost. MRJ – a v tom s ním opět nelze než zcela souhlasit – zastává názor, že na hrůzu prostě musí dojít. Duch není správným duchem, pokud jen smutně stojí v koutě a če-

ká, až suchá mandloň rozkvetne, zalita slzou dítěte, aby se mohl rozplynout v nic. Duch musí strašit, ubližovat a občas zabít, aby splnil svou funkci mezi nebem, zemí a v literatuře. James sice začasťe předem sdělí, zda hrdina povídky přežije, ale nečiní tak vždy, a tím víc vás napíná v těch ostatních příbězích, nemluví o tom, že občas nechá vedlejší postavy sejít ze světa způsobem, který vám dá zcela zapomenout na trápení těch hlavních.

Autorovi lze vytknout jedinou věc; totiž občas až přílišnou skoupost na informace, neboť i průměrně inteligentní čtenář si leccos domyslí, ale tu a tam by se nějaká ta směrovka hodila – například ve slavné ‚Jak zmizel a byl nalezen strýc Henry‘. Kniha sama pak trpí tím, čím jinak nadmíru sympatická edice Pandaemonium od začátku: naprosto neladícími ilustracemi. Jakkoliv mi nepřísluší soudit výtvarné umění, je opravdu nutné „vstupovat do tvořivého dialogu s viktoriánskou uměřeností Jamesových povídek“? Že v konsorciu Albatros umějí vybrat přiměřené obrázky, které se tvořivě nevykecávají a místo toho dílo nevtíravě podporují, dokázali u sebraných spisů H. P. Lovecrafta, tak proč Jamese (oba – Montagueho i dříve vydaného Henryho) a konečně i

prodejnost ničí obrázky, jejichž sourozenci v tomto případě možná visí v Národní galerii, ale přitom by je dokázal nakreslit leckterý z našich P.T. čtenářů sám...?

Naštěstí nechcete-li, nemusíte se na ně (dlouho) dívat, a pomínout kvůli nim tento sborník a potažmo autora samého by byla věčná škoda. Jste-li tomuto druhu příběhů jen trochu nakloněni, zapísejte (jak radí starší překlad názvu jedné z perel souboru), a duchové jsou tu hned.

Filip Gotfrid

Montague Rhodes James: Příběhy sběratele starožitností. Přeložili Vladimíra Beranová a Zdeněk Beran. Ilustroval Jakub Janovský. Vydal Plus v Praze 2013. 352 stran. 349 Kč

Rada nakladatelům :-) aneb Prostě tajemství

Žil, byl, poblíž Jeruzaléma jeden starý Žid, který vařil fantastickou kávu. Sjížděli se za ním lidé z širokého okolí, ale na zvědavé otázky, jak se tak dobrá káva dělá, vždy jen mlčel.

Když umíral, jeho syn, stojící nad jeho postelí, se nakonec odhodlal a zeptal se:

„Otče, prosím, než odejdeš na věčnost, prozrad' mi tajemství tvé výborné kávy. Přece nedovolíš, aby odešlo s tebou.“

Starý Žid začal z posledních sil hýbat rty. Jeho syn se nad něj naklonil a stařec zašeptal:

„Víš, chlapče... nesmíš šetřit.“

Civilizační šok²

Část druhá: Bydlení v Americe

Uvědomuju si, že jsem v *Nebojte se Ameriky* popsal americké bydlení pouze stručně. Bydlení je podstatná součást amerického snu a v hollywoodských filmech jste asi viděli luxusní byty a domy, které nastavily laťku vašeho očekávání. Takže je třeba se k tomuto tématu vrátit.

Když jsem v roce 1996 přiletěl do Massachusetts s titulem Ph.D. a roční smlouvou v kapse, zaměstnavatel (biotechnologická firma) mi předplatil tři týdny podnájem v bytovém komplexu. Se ženou se nám dvoupokojový byt líbil natolik, že jsme si v ubytovací kanceláři zjistili, na kolik přijde měsíční nájemné. Třináct set byla polovina mého platu, takže jsme si museli najít něco levnějšího. S realitní agentkou jsme objeli pár bytů v Milfordu, kde firma sídlila, ale po prohlídce bydlení v maloměstských domcích jsme nebyli nadšení. Po pravdě řečeno jsme v cenové kategorii do osmi set dolarů za měsíc nenašli nic, co by středoevropané považovali za slušné bydlení. Abyste rozuměli, v nájemních bytech nebydlejí v Massachusetts zrovna ti movití, a podle toho to vypadalo. Nakonec nám agentka ukázala přijatelný jedno ložnicový byt, odpovídající českému 3+1, protože měl k ložnici navíc hezký obývací, jídelnu a menší pracovnu. Všechno bylo ze dřeva, u radiátorů chuchvalce prachu, řekl bych, že za obložení by se dal najít i šváb, ale byli jsme ochotni uklízet. Obešli jsme ještě několik dalších štací pro porovnání a nic lepšího nebylo k máni. Za dva dny jsme byli zpátky, jenže pozdě. Byt už byl pronajatý. You snooze, you loose. (Čti ju snůž, ju lůz. Stačí kýchnout a příležitost je pryč.) Nakonec jsme našli podnájem v podkroví typického novoanglického domku. Agentka, která nám fialově vymalované podkroví ukazovala, se sice snažila něco naznačit, ale naše slovní zásoba byla omezená, stejně jako zkušenost s americkou politickou korektností. Jemné signály jsme nechápali, takže jsme se o týden později nastěhovali do rozsáhlého podkroví s kobercem, vestavěným barem a bezva trámy nad hlavou.

První den se ukázalo, že v zadní části patra je v podlaze otevřený poklop, který ústí na zhroutené schodiště do bytu pod námi. Zřejmě to bylo proto, že podle požárního kódu v USA musí mít každý obytný prostor únikový východ. Možná to znáte z amerických detektivek – ty železné žebříky vedoucí z balkónu na balkón, po kterých pravidelně prchají zločinci před policií. Tím poklopem však do podkroví lezly kočky, které zadní část našeho nového bydlení zaneřádily. Poklop jsem pečlivě zavřel a zajistil a zápach potlačilo mnoho kbelíků mýdlové vody. Jenže saponát byl krátký na vetřelce, co nejsou vidět a skáčou metr vysoko. Po úklidové šichtě jsme našli na různých částech těla kousance.

Vzhledem k tomu, že při pronájmu bytu se skládá záloha a zvlášť se platí i realitní agent, vycouvat z bydlení by nás dostalo do finanční tísně. Takže jsme zatnuli zuby a nastala druhá fáze úklidu. Deratizace blech. Moje žena Renata vystříkala každý záhyb koberce sprejem, ale bestie byly zarputilé. Vyžadovalo to pár litrů jedu a několik dní, než jsme je zlikvidovali. V Mongolsku nebo v Ghaně by mě to nepřekvapilo, ale soužití s blechami v Americe mě docela šokovalo.

Seznamování s novým bydlením však ještě neskončilo. Kdykoliv jsme prošli kuchyní, bouchala sousedka z dolního bytu. Zkusili jsme se plížit v ponožkách, ale nepomáhalo to. Dům neměl žádnou zvukovou izolaci a vrzající podlaha fungovala jako slušná rezonanční deska.

Za pár dní se nádherný podzim překulil do podzimu a jak se noci ochlazovaly, zjistili jsme, že zvuková izolace není jediné, na čem stavitel ušetřil. Připadali jsme si jako na chatě na Sázavě. Když svítilo slunce, v podkroví bylo vedro, ale když přituhlo, elektrické topení nestihalo. Zvykali jsme si na studený odchov.

Jeden listopadový den přišel noreaster. To je takový cyklón, který nabere vlhký vzduch nad Atlantikem, propasíruje ho přes mrazivou Kanadu a náklad sněhu vyloží na severovýchodním pobřeží USA. Hnusný vítr protlačoval vločky dřevěnými plaňkami podkroví a na koberci se začaly vytvářet menší závěje. Evidentně nebyla pod šindelem vnějšího obložení domu izolace a prkna dekorativního obložení zevnitř stěžily zadržovaly nápor větru. Průvan se dral dovnitř tak silně, že se hýbaly závěsy na oknech. Druhý den jsme natáhli kolem spacího koutu voskovany papír, aby na nás v noci nesněžilo (spali jsme na zemi, na postel jsme si ještě neušetřili). Když kalamita opadla, Renata zakoupila kartón papírových kapesníků a začala spáry mezi obložení utěšňovat. Po pár dnech to vypadalo jako v nějaké lepenici. Úhledné proužky bílých kapesníků lemovaly všechny plaňky od podlahy až ke stropu. Pomohlo to, teplota v podkroví znatelně stoupla. To už jsme věděli, že se biotechnologická firma bude stěhovat do Bostonu, a začali jsme hledat nové bydlení tam. Drželi jsme se statečně, ale po třech měsících studeného odchovu jsme se před Vánocemi přestěhovali do města.

V pořadí třetí americké bydlení v Medfordu (čtvrť Bostonu) mělo několik výhod. Zděná bytovka udržovala teplotu i v nejhorším severáku a byli jsme blízko hromadné dopravy, takže se Renata i bez auta dostala do města. Nájemné nás přišlo na sedm set, takže bylo lacinější než v podkroví. Konečně jsme měli bydlení, kam jsme se nestyděli pozvat návštěvu a uspořádat večírek pro kolegy.

Náš domácí byl Ital, a jak jsme později zjistili, ještě pamatoval časy, kdy Medford byla mafiánská čtvrť. Ty doby byly naštěstí (nebo bohužel, jak vysvětlím později) pryč, v devadesátých letech už většina obyvatel pocházela odjinud než ze Sicílie. Že sousedé nejsou právě bohatí jsme zjistili brzo. Jednoho dne se Renata vracela ulicí s nákupem. Bylo to velice neamerické chování, protože domorodci jezdí na nákup autem, ale zvyk je zvyk. Vláčela igelitky a najednou postřehla, že za ní někdo kráčí. Byl to podivný vagus s dlouhými vlasy, šedivým plnovousem a plouzivou chůzí. Odbočila do naší ulice a přidala do kroku. Hipík zahrnul stejným směrem. Natáhla krok ještě víc a šťastně vstoupila do nádvoří bytového komplexu. Mánička za ní. Třesoucí se rukou odemkla hlavní vchod a zabouchla pronásledovateli dveře před nosem. Jenže když vyšla do druhého patra, uslyšela, že si dotyčný otvírá vchod vlastními klíči. Nahlédla přes zábradlí a zjistila, že jejím pronásledovateli patří byt v přízemí. Tak se potkala s Georgem.

George strávil šedesátá léta jako dítě květin a marihuana z něj ještě nestačila vyvanout. V přízemí s ním bydlelo patnáct papoušků, pár koček, tři televize a pět videopřehrávačů. Vypadal strašidelně, ale měl vlídné oči. Sousedé věděli, že si nemůže vyskakovat, tak mu dávali občas jídlo, použitou elektroniku a občas příležitostný džob. Přes den pracoval v prádelně hned vedle autobusové zastávky, odkud Renatu pronásledoval. Když jsme čekali na bus, kynul nám rukou přes sklo a já pozoroval, jak mu jde práce od ruky. Potetovaným prackama skládal dámské negliže do úhledných balíčků, pro které si chodily lepší paničky, a při tom listoval v Moby Dickovi. Zájem o povinnou četbu nám vysvětlil později. Protože v mládí školy zanedbal, dodělával si po večerech střední školu. Bez maturity na stará kolena nemohl sehnat pořádnou práci, proto se snažil a po čtyřech letech studia splnil skoro všechny požadavky střední školy (high school equivalent). Chyběly mu poslední body z angličtiny, matematiky a přírodní věd. Jak nám prozradil, nemusel se honit. Ve večerní škole neexistoval časový limit, a tak hodlal maturitu dodělat vlastním tempem v průběhu deseti let.

Zkušenosti s americkým bydlením jsme postupně sbírali dál, třeba na domovní párty u známých. Přesvědčili jsme se, že naše zkušenost z podkrovím nebyla tak šokující, jak se zdá. Všechny staré domy v Massachusetts – některé z osmnáctého století – vypadají dost podobně. V dřívějších dobách se na izolaci nehledělo. Na dřevěné trámy se nabouchaly plaňky zvenku, pak zevnitř a bylo uděláno. Jednou jsme navštívili velký byt v Cambridgi, a přestože bylo na patře snad padesát lidí, tu děsivou zimu jsme nevydejchali. Zábly nás prsty, i když jsme popíjeli jamajský rum.

Cambridge je dnes luxusní čtvrť. Domy vypadají starobyle a jsou k máni za těžký peníz. Po koupi však musíte obětovat ještě stejnou sumu na přestavbu, vyhánění švábů, výměnu oken, zateplení... Dovedete si to představit? Ještě v devadesátých letech měly některé domy pouze jednoduchá okna! Naši známí chtěli bydlet v historickém centru, a tak tuhle akci podnikli. Byli z toho docela zoufalí, protože cena překonala jejich očekávání. Faktem je, že v devadesátých letech byla cena energií v USA tak nízká, že se investice do zateplování nevyplácela. Bylo ekonomičtější spálit o pár hektolitřů topného oleje víc a přikrmit globální oteplování. Jenže časy se mění i v USA. Dnes je cena benzínu čtyřnásobná (\$ 3.50 za galon, tedy dolar za litr, cena v r. 2013). Massachusetts dokonce zavedlo státní dotaci a na izolaci střechy dostanete od vlády slušný přírůstek.

Bydlení v Medfordu jsme si užívali asi dva roky, ale nemyslejte si, nebylo to čisté nebe bez mráčku. Náš byt byl situovaný v relativním zátíží ve druhém patře pod střechou a po chodbě nikdo nechodil. V mafiánské čtvrti bylo dřív bezpečno, protože ve vlastním zločinci neloupí. Mafiáni byli pryč, takže nás nějaká chamrad' vyloupila už po pár měsících. Představuju si překvapení zlodějí po rozlomení zámku. Byt byl prázdný a vypadal, jako by se opozdili za svými kolegy. Kromě matrace na zemi a pár triček ve skříni jsme neměli nic. Nezbyvalo jim než sbalit jedinou kořist – kompletní sadu CD her divadla Járy Cimrmana – zmizet.

Policie byla vlídná, ale laxní. Prý je nejdůležitější, že nikdo nepřišel o život. Pojištění jsme neměli, nebylo co řešit. Prošli

jsme okolní prodejny s použitými CD, ale ztracenou sadu jsme tam nenašli. Byla neprodejná. Počítám, že lupič se dodnes snaží zjistit, proč se lidé na těch nahrávkách smějí a co to je za hrozný jazyk.

Renata zkušenost obřečela a útlocitný George jí věnoval jeden ze svých videopřehrávačů. Dostal za odměnu buchtu k nedělnímu obědu. Díky videu jsme na inzerát zakoupili použitý televizor a byt se začal zabydlovat. Asi rok jsme bydleli spokojeně a užívali si Ameriky. Pořídili jsme si sedací soupravu, umořili dluh v bance, jenže i lupiči musejí z něčeho žít. Nepočuli se, vylomili dveře podruhé a zase našli poloprázdný byt. Sedací soupravu vláčet po schodech nemohli, elektronikou z druhé ruky pohrdli, takže si odnesli jen Canon Rebel, nejcennější věc, kterou jsme vlastnili.

Tou dobou jsem po krachu biotechnologické firmy přišel o první zaměstnání a s mezipřistáním na univerzitě získal stále místo ve firmě vyrábějící analytické přístroje. Waters sídlí na severozápad od Bostonu, a když se ukázalo, že práci může získat i moje žena, stěhovali jsme z města do městečka. Zakotvili jsme ve třicetitisícovém Franklinu, který má dobrý zvuk kvůli školám a malé univerzitce – Deans Colledge. Také tam končí koleje příměstského vlaku, kterým dojíždí do Bostonu pracovat spousta lidí.

Tady musím upřesnit, co se v USA považuje za město – city (Američané to vyslovují sidy, Britové city). V Massachusetts má nárok na označení city jen Boston a možná i Worcester a Springfield, dvě největší města. Ostatní jsou „městečka“ označované jako town (čti thaun), i když mají třeba sto tisíc obyvatel (jako třeba Framingham v Massachusetts). Od city se očekává, že bude mít urbanistický charakter, městské centrum, divadla, parky, hromadnou dopravu, galerie... Zato town jsou jen shluky obytných čtvrtí, pár hospod u nákupních center a nulový společenský život, pokud do toho nepočítáte aktivity s dětmi.

Našli jsme byt ve velkém bytovém komplexu s desítkami partají. Buď proto, že na malém městě se neloupí, nebo proto, že vstupní dveře do bytu byly vedle hlavního vchodu, jsme měli od zlodějí pokoj. Bytové komplexy tohoto druhu mají udržované parčíky, trávníky pro barbecue, bazén a občas i sportoviště. Na tenisové kurty jsme jezdili na Deans Colledge, ale bazén jsme si docela užívali. V Bostonu jsou některé bytové komplexy docela luxusní, ale pravidlem je, že v pronájmech bydlí v USA jen lidé, kteří se ještě nezmohli na vlastní dům nebo apartmán ve městě. Prostě ti mladší, chudší, nebo jedinci po životním karambolu. Podobná sorta lidí s námi bydlela i ve Franklinu. Byla to směska rozvedených matek, neoženitelných maníků, rozervanců a lidí, kteří stále šetřili na vysněný dům. Odkládali jsme na stranu také a ze dvou platů to šlo. Nájem byl na „venkově“ nižší než v Medfordu. Když jsme po dohodě s majitelkou postupně vyměnili vodovodní baterie, opravili záchody a vyčistili koberce, stalo se z dvoupokojového bytu příjemné obydlí. Užili si ho naši návštěvníci a prvorozený syn, než jsme se po pár letech posunuli za čtvrté štace o příčku výš. Začali jsme uskutečňovat americký sen a koupili ve Franklinu dům.

Vlastní bydlení je neoddelitelnou součástí amerického snu. Bez toho to nejde. Propracovaný systém půjček, velký výběr

na trhu a zakořeněné přesvědčení, že bydlet v nájmu je vyha-
zování peněz oknem způsobilo, že téměř osmdesát procent lidí
v Massachusetts bydlí ve vlastním. Zbytek jsou mladí lidé, čer-
ství přistěhovalci a ti, kteří se ke koupí domu chystají. Vlastní
dům chtějí všichni, nikdo neplánuje být doživotním nájemní-
kem. Díky hypotékám není dům nedosažitelný ani pro lidi s niž-
ším platem. Ve zlatých devadesátých letech za Billa Clintona
jela ekonomika ve velkém stylu a všichni brali jako normu, že
si i studenti čerstvě po škole pořizují „starter house“ – dům pro
začátečníky (čti stártr haus). Možná to nebyl zázrak urbanis-
mu, neležel v jejich vysněné lokalitě, a třeba to byla i docela zříc-
cenina, ale to nevadilo. Předpokládalo se, že starter house do
pěti let prodají, a až budou mít vyšší plat, pořídí si dům v hez-
kém sousedství. Tam si pořídí děti a až povyrosteou a dům zač-
ne být malý, přesune se rodina zase dál. Nebo se odstěhují za
prací napříč Amerikou, člověk nikdy neví, kdy dostane dobrou
pracovní nabídku. Většina lidí kolem pětaticet vlastní už dru-
hý nebo třetí dům. Je to vidět i v naší čtvrti obytných domků.
Stavěla se koncem devadesátých let, ale většina původních
majitelů už je pryč. Domy prodali a odstěhovali se do většího,
třeba jen o dvě ulice dál. Tak to v Americe chodí. To jen my se
podle českého zvyku nehodláme stěhovat, protože máme do-
jem, že jsme zakotvili. Mezitím se Američané, pokud si to mo-
hou jen trochu dovolit, stále přesouvají o dům dál.

Když říkám, že se lidé přesouvají za lepším, neznamená to,
že jejich předchozí domy byly malé. I dům pro začátečníky má
dvě ložnice, obývací a od kuchyně oddělenou jídelnu nebo pra-
covnu. Starter house pro střední třídu má o ložnici navíc, garáž
pro jedno nebo dvě auta, hezký pozemek, dřevěnou terasu za
domem na barbecue a přizemí pro děti na hraní. Dům musí mít
alespoň tři záchody a dvě koupelny. A v koupelnách jsou umý-
vadla zdvojená, asi abyste si měli při umývání rukou s kým po-
vídat. Dohromady to dělá sto padesát až dvě stě metrů čtve-
rečních. Připadá mi, že na takovém prostoru se dá využít, zvláště
jestli plánujete jen dvě děti a každé má svůj pokoj. V dnešní
Americe je to však považováno jen za odrazový můstek k lep-
šímu. Z nějakého důvodu lidé touží po haciendě s bazénem,
barovými stoličkami, pracovnou pro každého člena rodiny,
hostinským pokojem a biliárovou hernou, kam budou zvát vel-
kou společnost na house party.

Celý tenhle americký sen se zadrhl s počátkem hypoteční
krize v roce 2008. V tu dobu vyplaval na povrch fakt, že ceny
nemovitostí neporostou do nebe, jak se dosud zdálo, a že je ne-
smysl při každém prodeji domu automaticky očekávat zisk. Ce-
ny domů padaly jako cepín do žumpy a nyní už pár let stagnují.
Řada rodin nedokáže utáhnout velkou hypotéku, banky začaly
neplatiče hromadně vyvlastňovat. Pro spoustu lidí se tak zhrou-
til americký sen a vrátili se do podnájmu nebo pod most. Ti, kteří
mají alespoň jeden plat, se mohou uspokojit, ale když nemáte
žádný příjem a nemůžete splácet hypotéku, jste v pasti. Prodat
dům lze jen s velkou ztrátou a zkonsolidovat nevýhodnou hypo-
téku jde také těžko. Došlo to tak daleko, že lidé začali vyvlastně-
né domy devastovat. Když je banka vystěhovala, nechali bývalí
majitelé uprostřed mrazů otevřená okna, vytrhali elektriku a udě-
lali palici díry ve zdech. Opustili svůj sen v dezolátním stavu a

nechali ho bance v neprodejném stavu jako pomstu. Nemohl
jsem tomu věřit, ale nový kolega hledal v roce 2008 dům v okolí
a mnoha podobnými domy prošel. Banky byly bezmocné. Že po-
praskala voda? Za to přece majitelé nemohou, byla zima. Díry ve
zdech? Do opuštěných domů se přece stahují zloději... Sociální
smír byl v letech krize hodně nahnutý.

Od té doby se situace vrací k normálu. Amerika se od roku
2011 pomalu vyhrabává z recese, zaměstnanost stoupá, spot-
řebitelská důvěra také a trh s domy se začínají rozhybávat. Ceny
se vrací na předkrizovou hladinu. O jaké hladině mluvím?
V Massachusetts zaplatíte v širším okolí Bostonu kolem tři sta
až čtyři sta tisíc dolarů. Na západ od dálnice 495 může dům stát
o sto tisíc méně, v případě starého domu o dvě stě tisíc dolarů
méně. V Bostonu si připlatíte o sto až dvě stě tisíc víc. Pokud
chcete výhled na bostonský přístav a kotviště pro vaši jachtu,
připravte se na ceny od dvou do pěti milionů za apartmán.

Jsou i lacinější místa v USA, kde je život fajn. Pokud se vám
líbí kovbojské širáky, můžete v Texasu pořídít slušný dům za
třetinu ceny než v Massachusetts a podobné relace jsou i ve
státech jako Utah nebo Colorado (Skalisté hory za barákem!).
A pokud vám nevadí bydlet mezi kukuřičnými poli, kde dávají
kojoti dobrou noc, koupíte pěkný dům s rozlehlým pozemkem
za nižší cenu než na Benešovsku.

Americké domy jsou relativně laciné, protože jsou dřevěné a
stavba trvá tři měsíce. USA jsou zaplavené dřevotřískovými do-
my typu Okál už od dob prvních Poutníků. Narušuje to pouze
španělský vliv zděných domků na jihu (Kalifornie) a jed-
noduchá cihla italských přistěhovalců (Massachusetts, New
York a okolí). Protože se staví rychle a materiál je díky obrovské-
mu trhu relativně levný, většina si může dům dovolit. V Massa-
chusetts je cena domu často nižší než hodnota pozemku, na kte-
rém stojí. Často vidíte, že nový majitel nechá dům strhnout a na
jeho místě zbudují novostavbu. Je to lacinější než přestavba.

Zmiňoval jsem se o tom, že domy jsou v USA větší, než je
běžné v Evropě. Jak jezdím po světě za zákazníky a na konfe-
rence, vidím, že se to týká také hotelových pokojů. Slušnější
hotely v USA mají rozlehlé ložnice, velkou koupelnu, pracovní
stůl... Když chcete víc, můžete jezdit do hotelů typu Marriott
Suites. Stejná cena, ale máte k dispozici ledničku, kuchyni,
pracovnu... V Evropě vždycky překvapí, jak moc jsou hotely to-
tožné cenové kategorie stísněné. Švýcarsko, Benelux, Němec-
ko, Česko, všude je to stejné. Když si sednu na záchod, občas
nemůžu dovéřít dveře, protože se mi tam nevejdou kolena. Buď-
to jsem moc vyrostl, nebo mě Amerika zkazila.

Všichni naši známí prošli v Americe podobným cyklem
bydlení jako my. Ze začátku si nikdo nemohl vyskakovat, ale
časem se to lepší, a to v rychlejším tempu, než bývá zvykem
v Česku. Americký sen funguje. Kdo o to stojí, může si pořídít
bydlení svých snů, třeba na pobřeží oceánu, nebo ve Skalis-
tých horách. Jen je na tom třeba tvrdě pracovat.

Jestli jsem vám právě udělal velké chutě a rozhodli jste se
přesunout za Atlantik, vraťte se na začátek kapitoly. Jestli oče-
káváte, že začnete žít jako v amerických filmech z Beverly Hi-
lls, tak vás Amerika asi zklame.

Martin Gilar

Časem s vědou - březen

● velkých činech a lidech vědy

První kybernetik

Leo Wiener, rodák z tehdejšího ruského Polska, profesor slovanských jazyků na Harvardově univerzitě, chtěl mít ze svého syna génia. Jeho Norbert studoval matematiku a jazyky (kvůli otci) a přírodní vědy (kvůli sobě). V devíti vstoupil na střední školu, bakalářem se stal ve čtrnácti, doktorát získal osmnáctiletý. Roku 1913 odjíždí do anglické Cambridge, poté do Göttingenu. Po první světové válce nastupuje na Massachusettský technologický institut v americkém Cambridge. V roce 1926 si bere americkou Němku Margaret, učitelku jazyků. Lze říci, že zatímco otec z Norberta vyplpal génia, manželka tohoto génia udržela při normálním životě.

Zde je jedna z četných historek: *Wienerovi se měli stěhovat z jednoho konce Cambridge na druhý. Měsíc předtím ráno Margaret poprvé říká svému muži: „Norberte, za třicet dnů se stěhujeme. Až pak půjdeš ze školy, nenastupuj do autobusu A, ale do autobusu B!“*

„Ano, drahoušku.“

Výcvikové odpočítávání pokračovalo, až konečně: „Tak, Norberte, nezapomeň, dneska se stěhujeme! Až půjdeš ze školy, ne abys nastoupil do autobusu A! Nastup do B, slyšíš, B!“

„Ano, drahoušku. Bě.“

Když pak učenec odcházel z fakulty, nastoupil do autobusu A, dojel domů a našel byt prázdný. Rozpomněl se, vrátil se ke škole, nastoupil do správného autobusu, vystoupil na správné stanici. Jenom kde teď bydlí, si zaboha nemohl vzpomenout... Bloudil až do setmění. Celý zoufalý zastavil nakonec okolojdoucí dívku. „Prosím vás, nevíte náhodou, kde tady bydlí Wienerovi?“

Dívka odpověděla: „Ahoj, tati. Pojď, odvedu tě domů.“ (K tomu krkavčímu závěru ovšem nutno dodat, že Wiener odjakživa špatně viděl.)

V roce 1931 se stává profesorem MIT. Navazuje styky s katedrou elektrotechniky. Začíná studovat neurofyziologii. Počátkem 2. světové války pak uveřejňuje první studii o podobnostech v činnosti počítačích strojů a nervové soustavy. Stále víc ho zajímají společné rysy činnosti mozku a počítače. Ještě ze války organizuje skupinku neurologů a sdělovacích a výpočetních techniků (nejvýznamnějším z Wienerových spolupracovníků byl mexický fyziolog Arturo Rosenblueth z lékařské fakulty Harvardu). Společně zkoumali, co mají jejich obory společné – roli informací, komunikace, řízení...

Při návštěvě Paříže roku 1946 jeden pařížský vydavatel (a matematik) Wienera vyzval, aby „ty svoje myšlenky o sdělování, automatické továrně a nervovém systému“ vtělil do malé knížky. Vyšla v roce 1948 pod názvem *Kybernetika neboli řízení a sdělování u organismů a strojů*. Její název autor vymyslel podle řeckého *kybernetiké* – umění řídit. (Pro nás je zajímavé, že četné prvky kybernetiky obsahuje už kniha *Vzrušovací teorie* z roku 1947 od fyziologa Viléma Laufbergera.)

U nás vyšel první článek o kybernetice již roku 1949 v *Biologických listech*. Napsal ho lékař Josef Charvát. Jenže potom utrum. V Sovětském svazu totiž rodící se věda upadla do klatby

(přičemž mnozí ruští vědci, třeba matematik Andrej Kolmogorov, k jejímu vzniku významně přispěli). A tak překlad *Kybernetiky* do češtiny směl vyjít až v roce 1960. V téže roce Wiener navštívil na pozvání ČSAV Prahu. Zde několikrát zmínil, že v meziválečné Praze strávil krásné dny jako host prezidenta (otec Leo se za první války spřátelil s TGM a pomohl mu proniknout ke špičkám americké politiky).

Norbert Wiener, stavitel mostu mezi technikou a přírodou (ale také autor několika detektivek a sociálně kritického románu) zemřel **18. března 1964**, v sedmdesátém roce svého života, během pracovního pobytu ve Stockholmu.

Předzvěst umělého slunce

V březnovém čísle magazínu *Autounding Science Fiction*, ročník 1944, vychází povídka Cleve Cartmilla *Deadline*. Jakkoli šlo o dílko ideově i formálně prostřední, vstoupilo do dějin vědecké fantastiky. V době, kdy svištěl supertajný Projekt Manhattan, totiž obsahovalo poměrně správný (až na jeden důležitý detail) popis atomové bomby. A jelikož sci-fi čtou i agenti Jonesové, autor i redaktor (J. W. Campbell) byli vyšetřováni FBI. První pokusný výbuch pak proběhl v červenci 1945.

Je tu však ještě jedna zajímavost: Autor naznačuje, že koncentrace energie v místě exploze uranové pumy může být tak silná, „že by okolní hmota byla přivedena k výbuchu“. Nu, první termojaderný výbuch (slučování jader lehkých atomů účinkem výbuchu štěpné bomby) provedli Američané počátkem listopadu 1952.

Když o tom tak přemyslím – existovalo v posledních desetiletích něco podstatného ve vývoji lidstva, co by předtím sci-fi literárně nezpracovala?

František Houdek

Jakoby ve skluzu

Třeštění letitého popularizátora 25

Jak praví Norbert Zakladatel, kybernetika je věda o řízení a kontrole samoregulujících soustav. Mezi takové se počítají nejen technická zařízení a organismy, ale i příroda a lidská společnost. Nabízí se tedy možnost (pro scifisty nikterak nová): Když lidský mozek a počítač pracují obdobně, proč by – po všech těch válkách, pogromech, tyraniích a dalších peklech na zemi dopouštěných či přímo organizovaných člověkem rozumným (*Homo sapiens*) – nemohl státý řídit „stroj“? Tím spíše, že kybernetika se zrodila do doby, kdy si i mnoho velmi chytrých lidí stále ještě myslelo, že věda je mocnější a lidé „lepší“, než skutečně jsou. Takže není divu, že se Wienerův spisek (viz předchozí text) dočkal širokého ohlasu. *Le Monde* kupříkladu otiskuje recenzi jistého dominikána s varovnou ideou vládního stroje, který by se jednou mohl zmocnit světa...

Před kybernetickou vládou varoval i sám Wiener: „Kybernety budou navrhovat i takovou politiku, která by vedla k vytčenému cíli za cenu všeho, co je nám drahé – i za cenu zničení národa.“ Nu, nevím, jaký ohled na svůj národ brali takový Napoleon, Hitler, Stalin, ale i všichni ti pohádkově bohatí vladaři zbičáckých zemí, co jich na světě stále je? Otázka sedí i pro řadu vládců demokraticky zvolených (ti jen nekašlou na lidi tak okatě).

Zatímco všichni politici a úředníci v nejvyšších funkcích procházejí tvrdou negativní selekcí ohledně charakteru (když ne cestou vzhůru, tak určitě při udržování své pozice), vládní stroj by určitě nepodléhal pudům, emocím, sebeklamům, odolával by nátlakům všeho druhu včetně lichotek a korumpování.

„Vládní stroj nemůže projevovat ani tisícinu účelného a nezávislého myšlení člověka,“ zní další z Wienerových námitek. Pravda. Až na to, že účelnost v politice směřuje k úspěchu politika a jeho nezávislé myšlení závisí na zájmech sponzorů či rovnou kmotrů v pozadí. Vládnutí pak není nic jiného než koordinace různě krivících zrcadel, jež formují předmět-spontánní vývoj do jeho obrazu-vývoje, jak si ho představují rozhodující jedinci.

Stroj lze věřit úplně všechno (ale opravdu chceme slyšet stále jen pravdu – ještě k tomu od nějaké „mašiny“?), člověku zase nelze věřit vůbec nic (což ale umožňuje vytvořit si žádoucí sebeklam). Stroj ignoruje zájmy jedinců, člověk ignoruje zájmy celku.

Pomyslná volba je tedy následující: Zcela nelidské stroje, nebo až příliš lidských politiků?

Řekl bych, že je to jedno. Na něčem jiném záleží. Na čem?

Odpověď začnu Shakespearovým *Kupcem benátským*: „Kdyby něco udělat bylo stejně snadné jako vědět, co by bylo dobré udělat, z kapliček by byly velechrámy a z chatrčí paláce.“

Jenže – udělat něco, o čem víme, že je dobré udělat, není jen nesnadné. Je to nemožné. My totiž ani nemůžeme předem vědět, co je vpsledku skutečně dobré! Nikdo to nemůže vědět. Co bylo nakonec dobré, se dá zjistit pouze zpětně – ostatně takhle to dělá i bezkonkurenčně nejúspěšnější proces široko daleko: evoluce života přírodním výběrem.

Pro lidskou společnost doporučuji totéž: Neplánovat, nepříkazovat, natož nutit. Nechat věcem co možná volný průběh, pozorně je sledovat – a pak „jenom“ mírnit škody (zdravotní, sociální, ekologické atd.) a posilovat to, co se osvědčí (školství, věda, legislativa atd.). Ostatně – převážně takhle to i chodí, což je také jeden z důvodů, proč tento svět jako celek je nutně nejlepší z možných světů.

Tedy ne že by nebylo užitečné kupříkladu předem direktivně chránit přírodu pro budoucnost, ale na to prostě lidé neslyší, takže to nebude efektivně fungovat. Jediné, co na nás platí, je nutnost v ohrožení. Reakce na to, co se stalo.

A když už se přece rozhodneme zasáhnout dopředně, musí to mít Důvod a musí jít o intervenci co nejmenší a co nekomplexnější, jinak v konečném důsledku naděláme víc škody než užítu. (Ani to ovšem neznamená naprostou absenci prvků pokroku, ten je přirozenou vedlejší součástí vrozené honby za úspěchem.)

Správa společnosti tedy obnáší ne řídit – ve smyslu hnát předem vytčeným směrem, nýbrž usměřňovat – ve smyslu kormidlovat v proudu (připomínám, že „kormidelník“ se řecky řekne *kybernetés*). Je to taková věčná obrana, „život jakoby ve skluzu“.

Pokud je někdo zklamán, že „jenom na tohle přece neštu doval“, pak ho ujišťuji, že i „jenom tohle“ je fuška na samé hranici našich možností.

František Houdek

Pronajmu 2+kk

– 42 metrů, 4. NP, panelový dům i byt po rekonstrukci, kuchyně vč. spotřebičů, kauce dohodou. Busem na metro Dejvická 18 minut, blízko Billa, OC Šestka, Šárka, obora Hvězda. Volný od 6/2014, pouze nekuřákoví, ne zvíře. Praha 6, sídliště Na Dědině. Podrobnější info v redakci IK.

Zápis z mimořádné Porady ČS Fandomu ze 6. 12. 2013 v Brně na Parconu / Fénixconu

1. Porada schválila navržený program a řízením porady pověřila Lucii Bockovou.
2. Zdeněk Rampas zkontroloval prezenční listinu a členství klubů. Porady se účastní 11 českých klubů a 7 slovenských. Ke dni Porady je členem ČS Fandomu 22 klubů, z toho 18 s právem hlasovacím, z nich přítomných je 11, Porada je tedy usnášenišpohná.
3. Porada vyslechla kandidaturu na Parcon 2014, kterou přednesl Robert Žitňan a Martin Králík. Navrhují, aby Parcon 2014 byl v rámci Istroconu v Bratislavě.
4. Porada přidělila pořádání Parconu 2014 organizátorům Istroconu.
5. Porada vyslechla zprávu Jiřiny Vorlové o stavu CKČ, v níž mimo jiné zdůvodnila zavedení registračního příspěvku. Tato zpráva byla bez námitek přijata zástupci obou Fandomů.
6. Protože se uspořádání mimořádné Porady ukázalo jako vhodný prostředek k řešení neodkladných problémů, bude Český a Slovenský fandom i nadále v případech důležitých rozhodnutí, týkajících se obou Fandomů, tato témata podrobovat diskuzi nejen na půdě oficiálních Porad Fandomu, ale využije možnost konání mimořádných Porad na conech.
7. Lucie Bocková poděkovala zúčastněným a poradu ukončila.

Zapsal: **Pavel Mikuláščík**

Zkontroloval: **Zdeněk Rampas**

Ceny ČS fandomu (nominace)

Mlok:

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Mirka Dvořáka** za dlouhodobou organizační práci, zejména pak za vydávání série Mlok a pořádání Draconů.

Dáša Mehešová za Planétu opic nominuje **Františka Monharta** za mnohaleté poskytování skvělého zázemí pro Porady a ČS Fandomu a další klubové akce.

Zdeněk Rampas za SFK BC nominuje **Richarda Podaného** za jeho celoživotní propagaci SF, zejména pak za organizaci Akademie SFFF, překladatelskou činnost a přednášky na conech.

Ludvík:

Pagi za SFK Villoidus nominuje **Dariona (Martina Antonína)** za provozování baru Krakatit, poskytování prostoru pro křty knih a pro setkávání neformálních i formálních skupin fanoušků fantasy a sci-fi.

Pavel Mikuláščík za SFK NYX nominuje **Richarda Klíčnicka** za propagaci SF/F v médiích a Argu.

Zdeněk Rampas za SFK BC nominuje pořadatele **Parconu / Fénixconu 2013** za zvládnutí pořádání conu po ztrátě hlavního organizátora Zdeňka Zachodila.

Jiřina Vorlová za SFK Atair nominuje **Dárečka (Lubomíra Záborského)** za fotodokumentaci života fandomu, za další úspěšný rok klubu Andromeda i za spoluorganizování dalšího ročníku soutěže O stříbřitě lesklý halmochron.

Roman „Randalf“ Kresta za SFK Fénix nominuje **Davidu Macháčka** za Koprcony, kdy vloni začal druhou desítku.

NON FICTION

Miloš Hořejš

Protektorátní Praha jako německé město

Nacistický urbanismus a Plánovací komise
pro hlavní město Prahu

V úterý 4. února v 18:00 hodin proběhl v Národním technickém muzeu, ve foyer třetího patra s pozoruhodnou fontánou Dany Hlobilové z výstavy EXPO 58 v Bruselu (píši o tom tak podrobně, protože se tato událost omylem nedostala do Hvězdného bulváru :) křest knihy mladého historika Miloše Hořejše *Protektorátní Praha jako německé město*.

Záhy po zřízení Protektorátu Čechy a Morava se české obyvatelstvo stalo cílem rozsáhlé vlny germanizace. Mezi prostředky využívanými ke zdůraznění nacistické dominance nemohla chybět ani nacionálním socialismem preferovaná architektura. Ke germanizačním zákrokům využívali nacisté v protektorátu stávající státní instituce. V případě architektury a urbanismu se jednalo o organizaci původně založenou s cílem Prahu modernizovat – Plánovací komisi pro hlavní město Prahu a okolí.

Autorův učitel profesor Eduard Kubů o problematice řekl:

Hořejšova publikace je významným příspěvkem k dějinám nacistické okupace a současně i k vývoji urbanismu v Českých zemích. Práce je rozkročena mezi politickými, hospodářskými a sociálními dějinami, dějinami architektury, ale i kultury. Jako první detailně mapuje nacistické plánování budoucí přeměny Prahy, vnímané samotnými nacisty jako město české, do podoby města německého, tedy do vizuální přeměny veřejného prostoru symbolizujícího „německou kulturní příslušnost“.

*Mladá fronta, Praha 2014,
344 str., 499 Kč*

